

BİR ŞA VAŞ VESİKASI OLARAK PABLO PİCASSO'NUN GUERNİCA ESERİNDEKİ SEMBOLLERİN İNCELENMESİ

Süleyman Tabak¹ ORCID: 0000-0002-4192-6657

Öz

Dijitalleşmenin olmadığı zamanlarda sanat eserleri propaganda görevi üstlenip felsefeye veya hâkim otoriteye hizmet etmiştir. Aynı zamanda sanat eserleri kendisini oluşturan sanatçının ve döneminin izlerini kendinden sonrasına taşıyarak o döneme dair fikir edinilmesine kaynak teşkil etmektedir. Bunu yaparken bazen gerçekçi bir yol izlerken bazen de semboller kullanmıştır. Guernica bu alandaki en önemli çalışmalardandır. Guernica talihsiz bir olayın, savaşın en acı yüzünü günümüze kadar taşımış ve bu görevi bizden sonraki yıllarda da devam ettirecektir. Bu çalışma Guernica resminin oluşum süreci, bu süreçte kullanılan semboller ve sembollerin kökenleri üzerine bir araştırma olup eser semboller vasıtasıyla daha iyi anlama ve yorumlamaya çalışılmıştır. Bunu yaparken sembollerin farklı alanlardaki karşılıkları da göz önünden bulundurulmuştur. Aynı zamanda Pablo Picasso'nun hayatını konu alan belgesel, yerli ve yabancı kaynaklara başvurulmuştur. Çalışmanın konusu olan Guernica eseri parçalara ayrılarak her parçada yer alan sembollerin (boğa, ölü çocuklu kadın, güneş, at, üç kadın, yerde yatan asker ve kuş) dini ve mitolojik anlamları çerçevesinde eser yorumlanmıştır.

Anahtar kelimeler: *Pablo Picasso, Guernica, Sembol.*

İntihal-Plagiarism/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/otuzyedisanat>

Copyright © Ppublished by Kastamonu University, Since 2022 - Kastamonu

¹ Görsel Sanatlar Öğretmeni, Milli Eğitim Bakanlığı, Antalya/Kumluca Kasapçayırtı Ortaokulu renginefendisi@gmail.com.

EXAMINATION OF SYMBOLS IN PABLO PICASSO'S GUERNICA AS A WAR DOCUMENT

Süleyman Tabak¹ ORCID: 0000-0002-4192-6657

Abstract

In the absence of digitalization, works of art assumed the role of propaganda and served philosophy or the dominant authority. At the same time, works of art constitute a source for getting an idea about that period by carrying the traces of the artist and his period to the next. While doing this, he sometimes followed a realistic path and sometimes used symbols. Guernica is one of the most important works in this field. Guernica has carried the most painful face of an unfortunate event, the war, and will continue this duty in the years to come. This study is a research on the formation process of Guernica painting, the symbols used in this process and the origins of the symbols, and it has been tried to better understand and interpret the work through symbols. While doing this, the equivalents of the symbols in different areas were also taken into consideration. At the same time, the documentary about Pablo Picasso's life, domestic and foreign sources were consulted. The Guernica work, which is the subject of the study, was divided into parts and the work was interpreted within the framework of the religious and mythological meanings of the symbols (bull, woman with dead child, sun, horse, three women, soldier lying on the ground and bird) in each piece.

Keywords: *Pablo Picasso, Guernica, Sembol.*

¹ Visual Arts Teacher, Ministry of National Education, Antalya/Kumluca Kasapçayırı Secondary School renginefendisi@gmail.com.

Giriş

Sanat eserleri tarihi bir vesika olma görevlerini yerine getirirken konularının bazen yaşanmış olaylardan alırlar. Bu alandaki en bilinen çalışmalardan bir tanesi Guernica'dır. Guernica (Lesser, 2011, aktaran Kınam, 2020) ‘‘26 Nisan 1937’de Franco’nun gövde gösterisi için Guernica isimli küçük Bask kasabasının havadan bombalanmasıdır. Guernica, ‘Bask öz yönetiminin merkezi’ olarak bilinen Bask adıyla Gernica, demokratik düzene sahip özerk bir kasabadır. Bask bağımsızlığını, özerk bir devleti tehdit olarak gören Francisco Franco böylesi devrimci idealleri ezmek için Nazi Condor Lejyonu tarafından kasabanın üzerine 26 Nisan 1937 pazar günü bombalar yağdırmıştır’’ Bu kanlı olay sonrasında Guernica harabe hale gelmiştir.

Görsel 1. Alman Hava Güçleri tarafından bombalanan Guernica kasabası, (Cрпиemonte.medium.com, 2018)

Görsel 2. Alman Hava Güçleri tarafından bombalanan Guernica kasabası, (Cрпиemonte.medium.com, 2022)

Görsel 1 ve 2 de görüldüğü üzere Guernica kasabası ağır bir saldırıya maruz kalmıştır. Bu konuya dair Başar (2006) tarafından yapılan çalışmada olay şu şekilde tarif edilmektedir. ‘‘Guernica kasabasının Alman savaş uçakları 26 Nisan 1937 Pazartesi günü öğleden sonra küçük Basque kasabası Guernica’ya 3 saatten fazla süren bir hava saldırısı gerçekleşmiştir. Guernica çevre köylerden pazartesi günleri alışverişe gelmiş olan köylülerle doluyken yaklaşmakta olan tehlikeyi kiliselerin çanları haber verince insanlar yeraltındaki sığınaklara doğru koşuşmaya başlamışlar. Kaçmaya çalışan halk, avcı uçaklarının hedefi olmuş, katliamın bu derecede büyük olmasında savaş uçaklarından atılan 6 tane bombanın da etkisi büyük olmuştur. Kuzey İspanya’daki Basque kasabası sivil halkına yönelik bu katliam Franco adına gerçekleştirilmiştir’’. Bu olay sonrası can kayıpları olduğu Guernica kasabasının büyük bir yıkım yaşadığı belirtilmiştir.

Bir Savaş Vesikası Olarak Guernica

Yaşanan bu kanlı olayın bir sanat eserine konu olmasında Çolak (2019) tarafından yapılmış çalışmada Ocak 1937 yılında İspanyol Büyükelçiliği tarafından Dünya Fuarı'ndaki İspanyol Pavyonu'na Picasso'nun bir resimle katılmasının istenmesi etkili olduğu belirtilmiştir.

Görsel 3. Guernica tablosu, (Crpiemonte.medium.com, 2022)

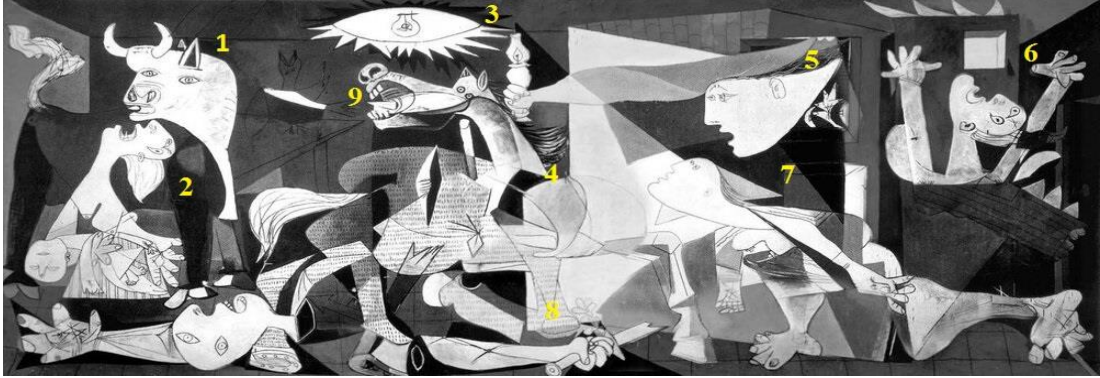
Guernica simgesel bir anlatımla masum insanların öldürülmesine karşı bir isyan, çılgıktır. Berger (1989)'a göre de Guernica modern savaşa yönelik bir protesto niteliğinde içsel bir eser olmasının yanı sıra tarihe ışık tutan ve sanatla hayatı dönüştüren zamansız bir tablodur. Guernica Picasso'nun "Resim, evleri dekore etmek için yapılmaz, vahşete ve karanlığa karşı bir savaş aracıdır" sözünü temsil eden bir başyapıttır. Siyah, beyaz, gri tonların oluşturduğu kasvetli bir atmosferde kübik stilde resmedilen Guernica, politik söylemin en çarpıcı örneği olduğu söylenebilir. Guernica, belli bir zaman dilimini işaret etmeyerek şiddetin ve acının zamansızlığına gönderme yapmaktadır.

Guernica Tablosunun Sembolleri

Bu çalışmada Guernica tablosunun sembolleri incelenmiştir. Türk Dil Kurumu (2022) sembolü duyularla ifade edilemeyen bir şeyi belirten somut nesne veya işaret, alem, remiz, rumuz, timsal olarak tanımlamıştır. Uçar (2004)'a göre ise "Semboller kültür coğrafyalarının ötesinde de kullanılan ve yaygınlaşmış sosyal öğelerdir. Örneğin Mısır kültüründe gökyüzü, ışık ve Güneş Tanrısı Heros'un gözü iyi şans getiren sembollerdir. Bunun için Mısır sanatında gözler abartılarak çizilmiştir." Semboller aynı zamanda çevremizi anlamamızı, toplumsal ilişkilerimiz ve nesnelere kullanmamızda bize rehberlik eder.

Picasso hiçbir zaman bu resimdeki parçalar için şu veya bu anlama gelir tarzında bir açıklama yapmamıştır. Picasso tarafından resimlerindeki sembollere yönelik bir açıklama yapılmamış olması resimlerin yorumlanmasında farklılıklara yol açmıştır. Elçioğlu (2004)'na göre sembollerin bu ikircikli yapısı aynı zamanda bu eserin üzerine bitmek tükenmez yorumlar yapılmasına neden olmuştur. Bu durum eserin yapıldığı zaman diliminden günümüze gördüğü rağbeti, ilgiyi her zaman korumasına neden olmuştur. Aynı çalışmada Anthony Blunt, Christian Zervos, John Berger, Herbert Read, Paul Eluard gibi birçok sanat eleştirmeni ve şair Guernica üzerine yazılar yazdığı belirtilmiştir. Schma, (2006) tarafında Bbc için yapılan "Sanatın Gücü: Picasso Picasso" isimli belgeselde Picasso, sevgilisi Dora ve arkadaşları ile gittiği Cote D'azur tatilinde "Guernica'da ve bu dönemde yaptığım birçok çalışmada kendi çıkarları için İspanya'yı bir kan gölüne çeviren insanlara olan nefretimi yansıttım"

ifadesini kullanmıştır. Bu durum Picasso'nun kendisinin de ikircikli yapıya sahip olduğuna dair düşünce uyandırmaktadır.

Görsel 4. Guernica tablosu, (Crpiemonte.medium.com, 2022)

Resmin kahramanları (Blunt, 1969, aktaran Elçioğlu, 2004) hayvanlardan ve insanlardan oluşacak şekilde gruplanabilir. Hayvanları boğa, yaralı at ve uçan kuştur. İnsanlar ise resmin sağ üstte tarafında elindeki lambayı ışığa/göze doğru tutan kadın, solda ölü çocuğunu tutarken ağlayan anne, sağda arkasında bir ev yanarken kollarını kaldırmış göğre haykıran bir kadın ve yerde elinde kırılmış kılıcıyla resmin alt kısmında uzanan asker olacak şekilde sınıflandırılmıştır.

Aşağıda incelenen tüm semboller görsel 4'te yer verilmiş olan Guernica tablosunun parçaları olup her sembol kendi içerisinde değerlendirilmiştir.

Görsel 4. (1) Boğa

Boğa faşizmi temsil eder (Blunt, 1969, aktaran Elçioğlu, 2004). Gezgin, (2014) ise Yunan mitolojisinde boğanın son derece ihtişamlı ve büyüleyici bir varlık olduğunu belirtmiştir. Guernica örneğinde söz konusu boğa, Franco ve faşist devletin ezici gücü olabilir. Ayrıca Picasso'nun boğayı, faşizmin, zulmün ve karanlığın bir sembolü olarak gördüğüne inanılıyor.

Elçioğlu (2004)'nın belirttiği üzere Picasso'nun, Jerome Seckler'e yapmış olduğu açıklamadan da biliyoruz ki boğa "Kaba ve karanlık güçleri temsil etmektedir". Boğa tarih içindeki uzun geçmişinde her zaman gücün sembolü olmuş ve pek çok kültürde Tanrı yerine konarak ona tapınılmıştır. Vücudu siyah olan bir boğa Hindistan'dan çıktığı zannedilen bir inanca göre ölümü temsil etmektedir. Picasso'da boğa karakteri için, "Kaba ve karanlık güçleri temsil etmektedir" diyerek resme ışık tutar. Resmin hemen sol tarafındaki boğa, kucağındaki ölü çocuğa ağlayan bir kadının üzerinde durur. Sanki olayları izliyor gibi kendinden emin gözükmektedir. Aynı zamanda boğa İspanyol kültüründe yoğun olduğu için resmin ulusal kimliğinin tespitinde İspanyol kültürü temsil ettiği düşünülmektedir. Başer (2006)'a göre resimdeki acının evrenselliğinin yanında acının ait olduğu topraklara dair bir kimlik olduğu da söylenebilir. Şair Juan Larrea, Guernica'dan Picasso'ya ilk kez söz edip ve onu bir resim konusu olarak sunduğunda Picasso böyle bir olaydan sonra bir şehrin nasıl görünebileceğine dair hiçbir fikrinin olmadığını belirtir. Larrea ise bunu "Çin dükkânında çığına dönen bir boğa olarak" tasvir eder. Picasso'nun erken dönem çalışmalarında boğa ve minotaurosuları şiddeti, öldürme ve tecavüz duygularını simgelemek için kullanırdı. Picasso'nun eserlerindeki ağırlık noktası Berger (1989)'e göre II. Dünya Savaşı'nın sonuna

kadar değişmemiştir. Picasso boğayı, olaya verdiği tepkiyi daha kişisel bir tasvir için kullanmış olabilir. Picasso'nun sanatında "Minotorlar" yaygın olarak saldırgan davranışlar sergiledikleri göz önüne alındığında, Minotorla yapılan göndermede onun faşizmin dehşeti bünyesinde barındırdığına dair bir başka kanıt olabilir.

Görsel 4. (2) Kucağında Ölü Çocuklu Kadın

Batı resim ve heykel sanatının en tanınmış motiflerinden biri de "Pietà"dır. Yüzgüller ve Yavuz (2016)'a göre Pietà: "Çarmıhtan indirilen ölü İsa'nın bedenini dizleri üzerinde tutan ve oğluna yas tutan Meryem imgesini tanımlayan bu betim türüdür"dür. Aynı zamanda İtalyanca'da merhamet, şefkat, dindarlık anlamına geldiği belirtilmiştir.

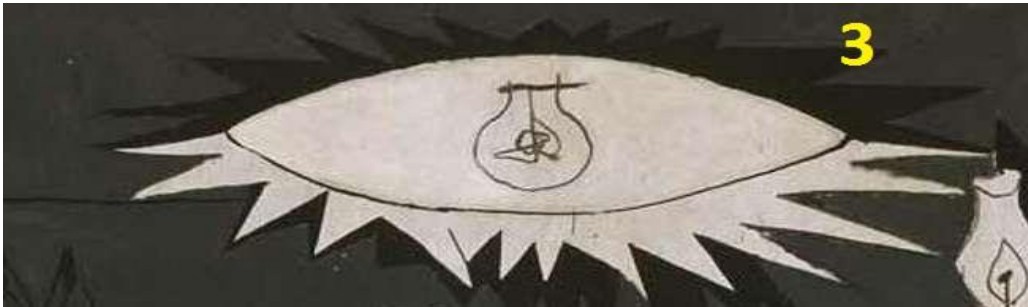

Batı resim ve heykel sanatının en tanınmış motiflerinden biri de "Pietà"dır. Yüzgüller ve Yavuz (2016)'a göre Pietà: "Çarmıhtan indirilen ölü İsa'nın bedenini dizleri üzerinde tutan

ve oğluna yas tutan Meryem imgesini tanımlayan bu betim türüdür”dır. Aynı zamanda İtalyanca’da merhamet, şefkat, dindarlık anlamına geldiği belirtilmiştir. Elçioğlu (2004) göre ölmekte olan çocuğunu tutan perişan anneyi, Mary’i temsil ettiği belirtilmiştir. Guernica’nın hemen sol tarafında Pietà’nın en ünlü yorumlarından İsa’nın annesi Meryem’in oğlunun cesedini çarmıhtan aldıktan birkaç dakika sonra İsa’yı kucaklamasını aynı zamanda Mary’nin kederi, Picasso’nun Pietà’sında, oğlunu kaybeden annenin dramı Guernicalı bir anneninkiyle değiş tokuş ederek dünyevileştirip manevi bir anlam kazandığı belirtilmiştir. Kadının başının yukarı doğru haykırışıyla acıyı temsil ettiği bu durumda anne fiziksel bir acı içinde değil de sanki bir yakarış halinde olduğu düşünülebilir. Anne, bütün anneler gibi çocuğu ile ilgili olarak bu olaydaki sorumlu kişiye hesap sormak istemektedir. Aynı zamanda boğanın öldürdüğü çocuk kendi çocuğudur ve anne tabii olarak ona neden kendi çocuğunu öldürdüğünü sorduğu şeklinde yorumlanabilir.

Görsel 4. (3) Lamba/Göz/Ampul

Parçadaki birçok karmaşık motiften biri olan üst kısımdaki lamba/göz/ampul, Elçioğlu (2004) tarafından yapılan çalışmada Tanrı’nın gözünü, Franco’nun emirlerinin sonuçlarına tanıklık eden öfkeli bakışlar olduğu belirtilmiştir. Bazıları bu sembolü olayları gören bir göze de benzetebilir. Aynı zamanda eski inançlarda göz/ampul Tanrı’nın gören gözü olduğu belirtilmiştir. “Hindistan’da Varuna’nın gözü, Pers’lerde Ahuramazda’nın gözü, Yunan’da Helios olarak Dünya’nın gözüdür, Mısır’da Ra’nın, sembol olarak hayatın ve enerjinin kaynağı, kutsal göz” olduğu belirtilmiştir. Bu özellikleri ile güneş Guernica resmi için çok gerekli bir semboldür. Hâkim bir noktadan yaşananlara tanıklık ettiği düşünülebilir.

Burada gökyüzüne açılan bir kapı gibi durmaktadır. Lamba/göz/ampul, kötü amaçlar için kullanılan modern teknolojinin bir referansı olarak da yorumlanabilir. Yaratılışın bir sembolü olarak ışık Guernica'nın ışığı yaratılıştan çok yıkımı aydınlatır. Ampulün/Tanrı-benzeri gözün ortamdaki önemi göz önüne alındığında, çağdaş teknolojinin yıkıcı güçlerini açığa çıkarmaya hizmet ediyor da denilebilir. Farklı bir bakış açısıyla Tanrı(göz) olan biten tüm adaletsizleri görüyor ve büyük mahşer günü için kayıt oluşturuyor da diyebiliriz. Hesap günü geldiğinde bu kayıtlardan yola çıkarak kimse yaptığını inkâr edemeyecektir. Maggi, (2022) göre yargı gününe, ilahi dinlerde kıyametin kopup insanların Tanrı önünde hesap verdiği gün olarak inanılmaktadır. Bu konuyla ilgili Kuran-ı Kerim'de Zilzal suresi 6. ayette “O gün insanlar, amelleri kendilerine gösterilsin diye, grup grup (yerlerinden) çıkarlar.” (Kuran-ı Kerim, 2010, s. 599). Bu ayetten yola çıkarak ampulün yaşanan tüm vahşeti hesap gününe saklamak için yapılanları, yaşananları kaydeden bir kamera olduğu söylenebilir.

Görsel 4. (4) At

At tüm kompozisyondaki (Blunt, 1969, aktaran Elçioğlu, 2004) en büyük figürdür ve resmin ortasında durmaktadır. İncil'de geçen kıyametin dört atlısını çağrıştırmakta ve bu atlar: Beyaz at ve binicisi İsa'yı, kızıl at ve binicisi kan ve savaşı, siyah at ve binicisi kıtlığı, soluk renkli at ve binicisi ise salgın hastalıkları ve ölümü sembolize eder.

Atlar, savaştaki rolleri nedeniyle arkadaş olarak kabul görüldüğünden, at hayatta kalmak için savaşan Guernica halkını temsil edebilir. Böyle kasvetli bir atmosferde atın başı yükselmeye devam ediyor ve bu da onun yaşam mücadelesini, faşizme karşı halkın sabrının bir sembolü olarak yorumlanabilir.

Görsel 4. (5, 6 ve 7.) Görseller

Tablonun sağ tarafında kümelenmiş kadınlar üçlüsü çeşitli şekillerde yorumlanabilir. Keskin, (2021) göre Yunan ve Roma mitolojisinde hayata hükmeden üç kaderi sembolize edebilirler. (Üç kız kardeş: Lakheis, Klotho ve Atropos) Bunlar kader tanrıçaları Moiralar olarak da anılır. Birincisi Klotho'dur, fiil olarak yaşam ipliğini eğirmek anlamına gelir. İkincisi Lakheis'tir, anlamı yazgıdır. Üçüncü Atropos da, geri adım atmaz, bildiğinden şaşmaz, bükülmez anlamlarını içerdiği belirtilmiştir.

5 numaralı kadının hemen üst tarafındaki uzanan eldeki meşalenin görünümü göz önüne alındığında, “Halka Yol Gösteren Özgürlük” tablosu, Fransız romantik ressamlarından Eugene Delacroix tarafından 1830 yılında Kral 10. Charles’in tahttan indirilişi konu edinen esere bir gönderme olabilir. Aynı zamanda (Battistini. 1999. aktaran Elçioğlu, 2004) “Resimde mumu taşıyan küçük kız, iki yıl sonra Guernica’da lambayı taşıyan kadın figürüne dönüştüğü

belirtilmiştir. Başka bir olasılık, erken Hıristiyanlığın üç şehit bakiresidir” Bu üç kadın Picasso'nun Franco'yu yenmesindeki özel paya sahip üç kadın olabilir. Aynı zamanda Picasso'nun hayatında üç farklı kadınla bağlantılı olduğu düşünüldüğünde bu resimdeki kadınlar Pablo Picasso'nun annesi ve iki metresini temsil ettiği düşünülmektedir.

Görsel 4. (8) Yerde Yatan Eli Kılıçlı Asker

Bir askerin sadece başı ve kolları görülebilecek şekilde parçalanmış vücudu, resmin alt kısmında yer alıyor. Askerin bir elinde kırık bir kılıç ve bir çiçek var. Kılıç, çağdaş savaş teknolojisiyle savaşmadaki Guernica halkının yetersizliğini yansıtıyor olabilir. Teknolojik açıdan geri kalmışlığa vurgu olduğu düşüncesini uyandırmaktadır.

Çiçek kargaşa ortasında iyimserliği temsil edebilir. Aynı zamanda yerde yatan asker Elçioğlu (2004)'na göre ise Azizlerden St. John yani Aziz Yohanna'yı temsil ettiği belirtilmiştir.

Görsel 4. (9) Kuş (Güvercin)

Siyahlar içerisinde tasvir edilmiş güvercinin Elçioğlu (2004)'na göre barışın sonunu simgelemektedir. Güvercin, Picasso'nun çoklu sembollerinden bir diğeri olduğu, ancak burada karanlıkla kaplanmış, diğer resimlerden oldukça küçük ve sönük kaldığı vurgulanmıştır. Aynı çalışmada güvercinin barışı temsil eden sembolik bir öneme sahip olduğu belirtilmiştir.

Bu durumda artık kargaşanın Guernica halkını beklediği düşüncesini uyanmaktadır. Güvercinin birçok kültürde barışı temsil etmesi ve bunun sanat eserlerinde kullanılması eski bir gelenektir. Bu durum siyasi liderler tarafından da kullanılmıştır. Toplum önünde yapılan konuşmalarda güvercinler uçurulmasının gelecekte için barış ve huzur vaadi şeklinde yorumlanabilir. Böyle yorumlanmasında güvercinin temsil ettiği anlamın etkili olduğu düşünülmektedir.

Sonuç

Bu çalışmada savaş ve bunalımın yüzyılı olan 20. yüzyılın sıra dışı sanatçılarından olan Pablo Picasso'nun ilgi çekici, sembollerle dolu Guernica resminin oluşum süreci, bu süreçte kullanılan semboller ve sembollerin kökenleri üzerine bir araştırma olup eseri bu semboller vasıtasıyla daha iyi anlama ve yorumlamayı amaç edinmiştir. Bu çalışmanın oluşma sürecinde bu alana yönelik çalışmalardan ilham alındığı gibi sembollerin gerek dini gerekse mitolojideki karşılıklarına bakılmış ve bu sembollerle Picasso'nun hayatında karşılığı olması muhtemel olaylarla ilişkilendirilmiştir. Bu çerçevede Guernica eseri yorumlanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın belirli aşamasında görülmüştür ki sembollerin dini, mitolojik ve sanatçının yaşamındaki karşılıklarını bilmek eseri anlamamızı, üzerine yorumlar yapabilmemizi kolaylaştırmaktadır. Burada belirtmek gerekir ki sanat eserlerinin anlamları ancak onların üzerine konuşulup düşünüldüğünde, tartışmalara konu olduğunda zenginleşir ve büyür. Çalışmayı oluşturmak için literatür taraması yapılırken konuyla ilgili farklı bir çalışmaya rastlanmıştır. Elçioğlu (2004) tarafından yapılan bu çalışmada Guernica resminin 16. yüzyıl Rafael Okulu tarafından dokunmuş bir halıdan ilham aldığı hatta bu halınının tema, kompozisyon ve figürlerinin yerlerini, detaylarını dahi almaktan Pablo Picasso'nun çekinmediği iddia edilmiştir. Picasso bu eserle ilk 1917 yılında Roma'ya Jean Cocteau ile gelişinde karşılaşmış olabilir. Belki de bu durumu kastedercesine kendisinin şöyle bir sözü vardır. "Ben başkalarını değil, kendimi kopya etmekten korkarım". sanatçı bu resmi gördükten tam 20 yıl sonra Guernica'yı yapmış olsa da bu halı Picasso'nun anlatmak istediklerine bir temel oluşturmuş, bir çıkış noktası sağlamış olabilir. Nitekim şair dostu Juan Larrea, Guernica'dan Picasso'ya ilk kez söz edip ve onu bir resim konusu olarak sunduğunda Picasso Guernica'daki vahşi saldırıyı kast ederek böyle bir olaydan sonra bir şehrin nasıl görünebileceğine dair hiçbir fikrinin olmadığını belirtmiştir. Bu anıdan yola çıkarak Picasso'nun zihnindeki bu belirsizliği Rafael Okulu tarafından Vatikan'a hediye edilen bu halının ortadan kaldırdığını söyleyebiliriz. Farklı bir ifadeyle zihinsel belirsizliğe bu halı motifleri yol gösterici olmuş olabilir.

Kaynakça

- Başar, S. (2006). *Toplumsal değişimler açısından Picasso'nun "Guernica", El Greco'nun "5. mührün açılışı", Goya'nın "Mayıs'ın 3'ü" adlı resimlerinin incelenmesi.* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Battistini, M. (1999). *ArtBook Picasso*. Dost Kitapevi.
- Berger, J. (1989). *Picasso'nun başarısı ve başarısızlığı*. Metis.
- Çolak, H, H. (2019). *Sanat eleştirisi ekseninde Guernica'nın sosyolojik analizi.* [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. Giresun Üniversitesi.
- Elçioğlu, C. (2004). *Picasso'nun Guernica resminin sanatsal kaynakları.* [Yayımlanmamış Sanatta Yeterlilik Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Gezgin, D. (2014). *Hayvan mitosları*, Sel.
- Keskin, F, K. (2021). García Lorca'nın "Doña Rosita La Soltera" Sında kaderin kızları Moira'ların yansıması. *DTCF Dergisi*, 61(1), 472-486.
- Kınam, B. (2020). *Sanatta politik bir güç Guernica örneği*, ulakbilge, 55 (2020 Aralık). 1605–1616. <https://doi.org/10.33171/dtcfjournal.2021.61.1.19>
- Kuran-ı Kerim*, (2010). Diyanet İşleri Başkanlığı.
- Maggi, S. (2022). *Hız. İsa'nın mesajı açısından matta incilinin tahlili* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Uludağ Üniversitesi.
- Schma, S. (Yönetmen). (2006). *Simon Schama's Power of Art*. UK. BBC.
- Türk Dil Kurumu. (2022). Türkçe sözlük. Ankara: TDK.
- Uçar, F.T. (2004). *Görsel iletişim ve Grafik Tasarım*, İnkılap Kitapevi.
- Yüzgüller, S. ve Yavuz, S. (2016). Acıyı okumak: temsil ve ifade bağlamında Pieta betimleri. *Art-Sanat Dergisi*, (5), 47-62.

Yazarların Katkı Oranı Beyanı

“Bir savaş vesikası olarak Pablo Picasso’nun Guernica eserindeki sembollerin incelenmesi” isimli çalıma şahsi bir çalışma olup herhangi bir yazarın katkısı olmamıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı

“Bir savaş vesikası olarak Pablo Picasso’nun Guernica eserindeki sembollerin incelenmesi” başlıklı çalışmayla ilgili herhangi bir destek alınmamıştır.

Çatışma Beyanı

“Bir savaş vesikası olarak Pablo Picasso’nun Guernica eserindeki sembollerin incelenmesi” başlıklı çalışmayla ilgili herhangi bir çıkar çatışmasının bulunmamaktadır.

Etik Bildirim

Bu makale, derleme türünde olduğu için etik kurul kararı gerektirmemektedir.